

פרשת וישלח – שנו

(ד) וַיֵּלֶן שָׁם בַּלִּילָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בִּידּוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אֹחִיו:

יד וכת תמן, בליליא
ההוא; ונסיב מן דאיתי
בידיה, תקרבתא לעשו
אחיה.

רס"א < הבא בידו. בראשיתו וכן ויקח את כל ארצו מידו. ומדרש אגדה מן הבא בידו אבנים טובות ומרגליות שאדם צר בצרור ונושאם בידו. דבר אחר מן הבא בידו מן החולין שנטל מעשר כמה דאת אמר עשר אעשרנו לך והדר לקח מנחה:

(טו) עֲזִים מֵאֲתִים וּתְיִשִׁים עֲשָׂרִים רַחֲלִים מֵאֲתִים וְאִילִים עֲשָׂרִים:

טו עזי מאתן, ותישיא
עשרין, רחלי מאתן,
ודכרי עשרין.

רס"ב < עזים מאתים ותישים עשרים. מאתים עזים צריכות עשרים תישים וכן כלם הזכרים כדי צורך הנקבות. ובבראשית רבה דורש מכאן לעונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים ואיני יודע לכון המדרש הזה בכונן. אך נראה בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שזה בכל אדם אלא לפי טורח המוטל עליו שמצינו כאן שמסר לכל תיש עשר עזים וכן לכל איל לפי שהם פנויים ממלאכה דרפן להרבות תשמיש ולעבר עשר נקבות ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר. ופרים שעוסקין במלאכה לא מסר לזכר אלא ארבע נקבות ולחמור שהולך בדרך רחוקה שתי נקבות לזכר. ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה נקבה אחת לזכר:

(טז) גְּמָלִים מִיְּנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלִשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפְרִים עֲשָׂרָה אֶתְנַת עֲשָׂרִים וְעִזִּים עֲשָׂרָה:

טז גמלי מיניקות
ובניהון, תלתין;
תורתא ארבעין, ותורי
עסרא, אתנן עשרין,
ועלי עסרא.

רס"ג < גמלים מיניקות שלשים. ובניהם עמהם. ומדרש אגדה ובניהם בנאיהם זכר כנגד נקבה ולפי שצנוע בתשמיש לא פרסמו הכתוב: ועזים. חמורים זכרים:

(יז) וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבָדּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר:

יז ויהב, ביד עבדוהי,
עדרא עדרא
בלחודוהי; ואמר
לעבדוהי, עיברו
קדמי, ורוחא תשוון,
בין עדרא ובין עדרא.

רס"ד < עדר עדר לבדו. כל מין ומין לעצמו: עברו לפני. דרך יום או פחות ואני אבוא אחריכם: ורוח תשימו. עדר לפני חבירו מלא עין כדי להשביע עינו של אותו רשע ולתוהו על רבוי הדורות:

(יח) וַיֵּצֵאוּ אֶת־הָרֹאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגְּשׁוּךָ עֲשׂוֹ אֹחִי וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאָנֹכָה תֵּלֵךְ וּלְמִי אַתָּה לִפְנֵיךְ:

יח ופקיד ית קדמאה,
למימר: ארי יערענך
עשו אחי, וישאלנך
למימר, דמאן את ולאן
את אזיל, ודמאן אלן
דקדמך.

רס"ה < למי אתה. של מי אתה מי שולחך ותרגום דמאן את: ולמי אלה לפניך. ואלה שלפניך של מי הם למי המנחה הזאת שלוחה למ"ד משמשת בראש התבה במקום של כמו וכל אשר אתה רואה לי הוא שלי הוא לה' הארץ ומלואה של ה':

(יט) וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לִיעֶקֶב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֹדְנִי לַעֲשׂוֹ וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ:

יט ותימר, דעבדך
דיעקוב תקרבתא היא
דמשלחא, לרבוני
לעשו; והא אף הוא,
אתי בתרנא.

רס"ו < ואמרתי לעבדך ליעקב. על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ששאלת למי אתה לעבדך ליעקב אני ותרגמו דעבדך דיעקב וששאלת ולמי אלה לפניך מנחה היא שלוחה וגו': והנה גם הוא אחרינו. יעקב:

(כ) וַיֵּצֵאוּ גַם אֶת־הַשְּׁנִי גַם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת־כָּל־הַחֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים לֵאמֹר כִּדְבַר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל־עֲשׂוֹ בְּמִצְאָכֶם אֹתוֹ:

כ ופקיד אף ית תנינא,
אף ית תליתאה, אף ית
כל דאזליו, בתר עדריא
למימר: פפתגמא הדין
תמללון עם עשו, כד
תשכחון יתיה.

רס"ז < אכפרה פניו. אבטל רוגזו וכן וכפר בריתכם את מות. לא תוכלו כפרה. ונראה בעיני שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים כלן לשון קנות והעברה הן ולשון ארמי הוא והרבה בגמרא. וכפר ידיה בעי לכפורי ידיה בההוא גברא. וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש כפורי זהב על שם שהכהן מקנח ידיו בהן בשפת המזרק:

כא ותימרונ אף הא
עבדך יעקוב, אתי
בתרנא: ארי אמר
אניחניה לרגזיה,
בתקרבתא דאזלא
קדמי, ובתר פין אחזי
אפוהי, מאם יסב אפי.

(כב) וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו וְהוּא לֵן בַּלִּילָה־הַהוּא בַּמִּנְחָה:

כב ועברת תקרבתא,
על אפוהי; והוא
בת בליליא ההוא,
במשריתא.

רס"ח < על פניו. כמו לפניו וכן חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד. וכן המכעיסים אותי על פני ומדרש אגדה על פניו אף הוא שרוי בכעס שהיה צריך לכל זה:

(כג) וַיָּקָם | בַּלִּילָה הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחָתָיו וְאֶת־אֶחָד עֹשֶׁר יִלְדָּיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק:

כג וקם בליליא הוא,
ודבר ית תרתין נשוהי
וית תרתין לחינתיה,
וית חד עסר, בנוהי;
ועבר, ית מעבר יבקא.

רס"ט < ואת אחד עשר ילדיו. ודינה היכן היתה נתנה בתבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירונו למוטב ונפלה ביד שכם: יבק. שם הנקה:

(כד) וַיִּקְחֻם וַיַּעֲבִרֻם אֶת־הַנַּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ:

כד ודברנון ואעברנון,
ית נחלא; ואעבר, ית
דליה.

רס"י < את אשר לו. הבהמה והמטלטלים. עשה עצמו כגשור נוטל מכאן ומניח כאן:

(כה) וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר:

כה ואשתאר יעקוב,
בלחודוהי; ואשתדל
גברא עמיה, עד דסליק
צפרא.

רס"י < ויותר יעקב. שכח פכים קטנים וחזר עליהם: ויאבק איש. מנחם פרושו ויתעפר איש מלשון אבק שהיו מעלים עפר בגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר ולשון ארמי הוא בתר דאביקו בה ואביק ליה מיבק לשון עניבה שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואובקו בזרעותיו ופרשו רבותינו זכרונם לברכה, שהוא שרו של עשו:

(כו) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּנֵּעַ בְּכַף־יָרְכּוֹ וַתִּקַּע בַּף־יָרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ:

כו וירא, ארי לא יכיל
ליה, וקריב, בפתי
ירפיה; וזע פתי ירכא
דיעקוב, באשתדלוותיה
עמיה.

רס"ב < וינע בכף ירכו. קולית הירך התקוע בקלבוסת קרוי כף על שם שהבשר שעליה כמין כף של קדרה): ותקע. נתקעקעה ממקום חבירתה ודומה לו פן תקע נפשי ממך לשון הסרה ובמשנה לקעקע ביצתן לשרש שרשיהן:

(כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם־בִּרְכָתִנִּי:

כז ואמר שלחני, ארי
סליק צפרא; ואמר
לא אשלחנך, אלהין
ברכתני.

רס"ג < כי עלה השחר. וצריך אני לומר שירה ביום:

(כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שֵּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב:

כח ואמר ליה, מאן
שמך; ואמר, יעקוב.

(כט) וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִית עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכַל:

כט ואמר, לא יעקוב
יתאמר עוד שמך
אלהין ישראל: ארי רב
את קדם יי ועם גבריא,
ויכילתא.

רס"ד < לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה כי אם בשררה וגלוי פנים וסופך שהקדוש ברוך הוא גילה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכה ואני שם אהיה ואודה לך עליהן וזה שכתוב וישר אל מלאך ויכיל בכה ויתחנן לו בכה המלאך ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ומצאנו ושם ידבר עמנו המתן לי עד שידיבר עמנו שם ולא רצה יעקב ועל פרחו הודה לו עליהן וזהו ויברך אותו שם שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה: ועם אנשים. עשו ולבן: ותוכל. להם:

(ל) וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִגִּידֶה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי וַיַּבְרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם:

ל ושאיל יעקוב, ואמר
חו בען שמך, ואמר,
למא דנן את שאיל
לשמי; וברך יתיה,
תמן.

רס"ה < למה זה תשאל. אינ לנו שם קבוע משתנין שמותנו לפי הכל מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים: